

## Provlektion Skrivhjulet

Här får du ett smakprov på en lektion ur *Skrivhjulet – en lärobok om genrer* av Kristina Asker. Den riktar sig främst till vuxna som studerar svenska som andraspråk, sva 1-3.

I *Skrivhjulet* lär man sig att känna igen mönster i olika texter och får öva på att skriva egna texter. Man arbetar enligt cirkelmodellen steg för steg, men en genre i taget, för att:

- få textförebilder
- skriva texter med stöd
- skriva texter självständigt
- utveckla kunskap om genren

Boken tema är resor och består av tio kapitel. I slutet av varje kapitel finns skrivuppgifter och genrens kännetecken repeteras. Alla kapitel innehåller dessutom avsnitt med praktiska råd till den som skriver. Det handlar om sådant som rubriker, hjälpmedel, tankekartor, avstavning, styckesindelning, stavning, källor, plagiat, citat med mera.



Om lektionen

### Smakprov ur kapitel 5 "Instruera" i Skrivhjulet

Här följer en arbetsgång som beskriver hur man kan arbeta med kapitlet "Instruera" i läroboken *Skrivhjulet*. Beroende på vilken nivå eleverna befinner sig tar det olika lång tid att arbeta med detta kapitel. Det har också betydelse hur långa lektionerna är och hur mycket tid man har i klassrummet varje gång elever och lärare träffas.

Arbetsgången bygger på cirkelmodellen i den genrebaserade undervisningen, där man först arbetar för att få textförebilder, därefter skriver texter med stöd för att sedan skriva dem mer självständigt. På detta sätt bygger eleverna upp kunskap om genren, så att de sedan behärskar genren när de behöver använda sig av den.

För elever som är på relativt låg språklig nivå tar det självklart längre tid att läsa och förstå själva texterna samt att leta efter typiska drag i dem. Elever på en mer avancerad nivå kan snabbt klara av just det, men kan då

arbeta desto mer med att skriva egna texter och att utveckla dem. Denna arbetsgång innehåller också förslag på hemläxa. Om läxuppgifterna istället görs i skolan tar hela arbetat förstås mer lektionstid. Välj själv vad som passar klassen bäst och efter hur mycket tid som finns till förfogande.

Följande lektionsförslag kräver inga direkta förberedelser från elevernas sida och behandlar *Skrivhjulets* femte kapitel. Texterna som läses är korta, vilket också de texter som skrivs kan vara. Detta underlättar när lärare och elever ska skapa en text tillsammans på tavlan.

### Förslag på arbetsgång:

Mål: Lektionen ska handla om instruerande text och målet är att eleverna ska känna till typiska drag för sådana texter och lära sig att skriva tydliga instruktioner.

1. Börja med att låta eleverna diskutera följande frågor i par eller små grupper:
  - a. Vad är en instruktion?
  - b. Varför är det viktigt med instruktioner?
  - c. När läste ni senast en instruktion? Vad gällde instruktionen?
  - d. Vad är viktigt för att en instruktion ska bli tydlig?
2. Gå igenom vad grupperna har svarat på frågorna.
3. Läs sedan tillsammans instruktionen på sidan 114, *Packa rätt*. Prata om de inringade verben som är skrivna i imperativ. Visa hur man bildar imperativ av verben *packa*, *läsa* och *använda* och låt eleverna ge egna exempel på andra verb i imperativ.
4. Förklara vad som menas med *du-tilltal* och peka på exemplen i texten. Låt eleverna göra uppgiften på s. 115 som hör till texten *Packa rätt*. Gå sedan igenom uppgiften tillsammans (eller låt eleverna kontrollera i facit). Vissa verb är i infinitiv, andra i presens och några i imperativ. Samtala om imperativen.
5. Gå vidare till texten på s. 115 om att boka en tågresa på internet. Här används presens istället för imperativ och "man" istället för "du". Låt eleverna göra uppgiften, dvs. stryka under verben också i denna text. Låt dem jämföra med varandra (eller med facit).
6. Gå därefter vidare till receptet på sidan 116. Också här ska verben strykas under. Låt eleverna diskutera med varandra (eller jämföra med facit).
7. Låt nu eleverna göra uppgift 2 på s. 117. De ska skriva om receptet och byta verb i presens mot verb i imperativ. Det kräver att man gör ytterligare ändringar i texten. De bör helst skriva på separat papper. Elever som blir snabbt färdiga kan gå vidare med att själva försöka skriva ett eget recept på någon favoritmaträtt (uppgift 2 på s. 120). När alla elever är klara med uppgiften diskuterar ni tillsammans vilka ändringar som gjordes i den omskrivna texten. De elever som börjat skriva egna recept sparar dem för att arbeta vidare vid ett senare tillfälle.


8. Skriv nu tillsammans, lärare och elever, en enkel och mycket kort text på tavlan om hur man kokar te. Det kan fungera med instruktioner till annat också, men bör inte vara alltför komplicerat. Det är textmönstret som ska tränas och då är det bra om man väljer något som alla vet hur man gör. Börja med att låta eleverna parvis tala med varandra om hur just de brukar göra. Bestäm därefter om ni ska använda imperativ eller presens i den gemensamma texten. Läraren skriver därefter mening för mening allt eftersom elevernas förslag kommer upp. Diskutera formuleringar och vilka ord som är lämpliga att använda för att binda ihop meningarna.
9. När texten om att koka te är färdig stryker ni tillsammans under verben i er text. Samtala om verbformerna. Ringa också in pronomen, du eller man. Här kan man tänka sig att en dubbellektion för elever i en SAS A-klass på gymnasienivå slutar. Då blir följande texter med tillhörande uppgifter läxa: *Sms-biljett* på s. 117 och *Resa klimatsmart* på s. 118. De följs upp vid kommande lektion. Punkt 10 -14 görs då vid det tillfället.
10. Fortsätt med texten *Sms-biljett* på s. 117. Ställ följande frågor: Är texten lätt att begripa? Hjälper bilderna dig att förstå hur du ska göra? Diskutera frågorna en stund i mindre grupper.
11. Diskutera tillsammans frågorna överst på s.118. Ta gärna upp instruktioner till IKEA-möbler, manualer till elektroniska apparater och annat som eleverna ofta kommer i kontakt med.
12. Samtala om *Resa klimatsmart* på s. 118 och svaren på uppgifterna som hör till texten (sidan 119).
13. Gör "Avslutande skrivuppgifter" 1 på s.119 – 120, först muntligt och därefter skriftligt. Själva skrivandet kan göras i skolan eller som hemläxa. Resten av skrivuppgifterna på s. 120 kan sedan användas antingen som skrivuppgifter i klassrummet eller som ytterligare hemläxor. Låt gärna eleverna ge varandra respons på texterna så som nämns överst på s. 121.
14. Innan ni lämnar kapitlet – läs igenom rutan "Kort repetition" på s. 121 om vad som är typiskt för instruerande texter. Återkom gärna till repetitionsrutan efter en vecka igen för att befästa elevernas kunskaper.

Tips!

**Facit** finns att ladda ner kostnadsfritt från vår hemsida.

# Instruera

En typ av text som du ofta stöter på är instruktioner. Det kan röra sig om manualer, recept, vägbeskrivningar, instruktionsböcker för tekniska apparater, checklistor och uppmaningar att göra olika saker. Språket i instruktioner är ofta kortfattat och tydligt. Det riktar sig ofta direkt till läsaren med du-tilltal. Meningarna är korta och binds ihop med enkla bindeord som *och*, *sedan* och *då*. Det är också vanligt med bilder som gör instruktionen tydligare.



## PACKA RÄTT

Ska du på en semesterresa med flyg? Här är listan på viktiga saker att tänka på när du packar:

- Packa i en hård resväska. Den skyddar sakerna bättre än en mjuk väska.
- Lås inte väskan. Om tullmyndigheterna vill titta i din väska måste de bryta upp den om du gör det. Använd istället bagageband eller tejp för att hindra att den öppnas.
- Ta med dig en extra ryggsäck som handbagage. Det är bra att ha när man gör utflykter.
- Packa gärna i en väska med en ovanlig färg eller form för att du lätt ska kunna hitta din väska på bagagebandet och under busstransporter.
- Om du packar receptbelagda mediciner i väskan, tänk på att ha med dig recept på medicinen i handbagaget.
- Ta med dig kläder som är lätta att tvätta och torka.
- Packa ner sköna skor som är ingångna så att du slipper skavsår.
- Ta reda på vad man får ha med sig i handbagaget.
- Packa inte för mycket. Lämna plats för saker du vill köpa med dig hem.


← Verb i imperativ.

← Du-tilltal används ofta i instruktioner.

## Uppgift

Som du ser är de flesta verb i texten *Packa rätt* i imperativ. Stryk under de verb som du hittar.

Många instruktioner skrivs, som du nyss har sett, i imperativ, men så är det inte alltid. Ibland är instruktioner skrivna i presens (nu-tid) och då används ofta tilltalsordet *man*.



**Så här gör man när man bokar en tågresor med RESAN på internet:**

- Man **börjar** med att gå in på hemsidan [www.resan.se](http://www.resan.se).
- Först **väljer** man ort och dag då man vill resa.
- Man markerar aktuella datum i kalendern och anger tid för avresa och återresa.
- Sedan anger man hur många personer som ska följa med på resan.
- **Man** väljer därefter typ av rabatt om man kan få det. Pensionärer och studerande har till exempel speciella rabatter.
- När **man** sett vilken tillgång på biljetter det finns på den önskade avgången väljer man resa.
- Därefter väljer **man** typ av plats, 1:a eller 2:a klass, liggvagn eller sovvagn etc.
- Det är nu dags att betala och **man** kan välja att betala med kontokort, via internetbank eller faktura.
- Sedan bestämmer man hur man vill ha biljetten levererad. Det finns flera alternativ: sms, e-biljett för utskrift eller biljett skickad med posten till hemadressen.
- Man kontrollerar sin biljett och bekräftar sedan bokningen. För att betala följer man instruktionerna som visas.

← I många instruerande texter används presens.

← "Man" är ett användbart pronomen.



## Uppgift

Stryk under fler verb i texten *Boka tågresor*. Vilken form har verben? Jämför med en kamrat eller med facit.

En sorts instruktioner som vi ofta stöter på är recept av olika slag. De följer ett visst mönster med uppräknig av ingredienser först. Därefter kommer själva instruktionen, ofta med verben i imperativ. Det är inte heller ovanligt att recept skrivs i presens.

## Granità

Resor brukar innebära att man smakar nya maträtter. Här är receptet på en isglass som jag blev bjuden på en gång i glasslandet Italien. Den är verkligen god en varm dag, när man blir sugen på något läskande. Gör helst glassen med färska jordgubbar. Självt jag den så första gången, men varianten med kaffe är väldigt god den också.

### Jordgubbssmak

#### INGREDIENSER:

4 dl vatten

2 dl socker

½ l färska mosade jordgubbar

saften av en halv citron



Koka en sockerlag av 4 dl vatten och 2 dl socker. Koka i fem minuter på ganska stark värme. Ställ kastrullen åt sidan och låt lagen svalna. Mosa en ½ liter färska jordgubbar. Blanda sockerlagen och jordgubbssmoset. Tillsätt saften av en halv pressad citron. Rör om och ställ in i frysen. Rör om i glassmeten en gång i halvtimmen. Den ska ha en konsistens som grovkornig snö. Servera i glas med en klick vispad grädde.

#### Variation

### Kaffesmak

#### INGREDIENSER:

2 dl vatten

2 dl socker

2 dl riktigt starkt kaffe, t.ex. espresso  
eller extrastarkt mörkrostat bryggkaffe



Gör som ovan, men blanda i kaffe istället för jordgubbar. Servera med vispad grädde.

## Uppgifter

- 1 Stryk under verb i receptet. Jämför sedan med en kamrat eller med facit.
- 2 Skriv om receptet och använd verb i presens istället för imperativ. Vilka ändringar måste du göra? Jämför med ursprungstexten.

**Bussbolaget AB**

### SMS-BILJETT

Nu kan **du** köpa enkelbiljetter till stadstrafiken med sms via **din** mobiltelefon. Detta är ett sätt att minska kontant-hanteringen på bussarna. **Du** får dessutom ett lägre pris på **din** resa.

**Så här gör du:**



Skicka ett sms med texten XV för vuxenbiljett (20 kronor) eller XU för barn/ungdomsbiljett (15 kronor) till telefonnummer 36536.

Inom ett par sekunder kommer ett meddelande i retur. Där står de data som behövs för att bussföraren ska kunna kontrollera biljetten. Där finns också en tidsangivelse som visar till vilket klockslag sms-biljetten är giltig.

Visa meddelandet för föraren när du kliver på bussen. Meddelandet ska sparas precis som en vanlig biljett.

Du måste ha beställt och fått din sms-biljett innan du stiger på bussen.

Du betalar biljetten via din mobilräkning eller ditt kontantkort.



*Du-tilltal används ofta i instruktioner.*

*Bilder gör instruktionen tydlig.*

## Diskutera

- 1 Brukar instruktioner med bilder hjälpa dig att förstå hur du ska göra?
- 2 Tänk på någon instruktion med bilder som du har följt. Fungerade instruktionen?

Här följer en text som handlar om resor och koldioxidutsläpp:

### Resa klimatsmart

Kan man fortsätta resa på semester runt om i världen på samma sätt som tidigare nu när det blivit uppenbart att koldioxidutsläppen har betydelse för jordens uppvärmning? Resor med flyg och bil utpekas som dåliga för klimatet och långresenärer beskylls för att vara miljöbovar. Men att stanna hemma är oftast inte ett alternativ för människor idag. Resor ger oss många nya intryck och kontakter. Att resa "klimatsmart" kan då vara ett sätt att bidra till en bättre miljö trots resandet. Om du följer nedanstående råd kan det innebära en bättre miljö för alla.

#### Så reser du klimatsmart

- Gör helst resor i ditt närområde.
- Se till att varannan resa blir en tåg- eller båtresa.
- Välj tåg när du reser i Sverige och helst också inom Europa.
- Flyg mindre ofta och inte lika långt bort.
- Om du flyger – välj att resa nonstop. Under start och landning drar planet mest flygbränsle.
- Försök resa med bolag som har nya och miljövänligare plan.
- Fulla plan är bättre än halvtomma, så välj charter hellre än reguljärt.
- Om du åker långt – stanna också borta länge.
- Om du ska hyra bil – be att få hyra en miljöbil.
- Välj långsamma färjor hellre än snabba.
- Säg åt städpersonalen att inte tvätta handdukar varje dag.
- Stäng av luftkonditioneringen i hotellrummet när du lämnar det.
- Handla alltid lokalproducerat på semesterorten.
- Ställ miljökrav på det resebolag du anlitar.





### Uppgifter

- 1 Läs texten *Resa klimatsmart* och stryk under alla verb. Vilken form har verben i texten?
- 2 Ringa in pronomen som du hittar i texten. Vilket tilltal används?
- 3 Jämför med en kamrat eller med facit.

### Avslutande skrivuppgifter

Gör en eller flera av följande uppgifter:

- 1 Arbeta i grupper om tre till fyra personer. Var och en väljer en eller flera av följande aktiviteter:

Berätta för varandra hur man gör när man ...

... sätter upp ett tält

... skriver ett vykort

... borstar tänderna

... kokar te eller brygger kaffe

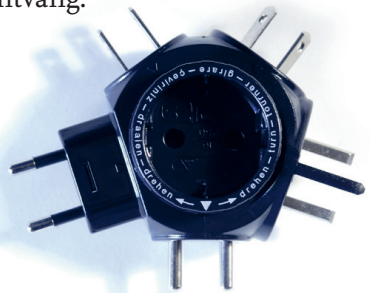
... bakar en kaka



... håller kontakten med sina vänner  
... tvättar bilen  
... reser med små barn  
... skaffar sig ett pass  
eller gör något du själv är riktigt duktig på att göra.

Skriv sedan en instruktion till något du har berättat om eller lyssnat på. Gör den så tydlig som möjligt, så att den blir lätt att följa, gärna med bilder. Visa därefter instruktionen för en kamrat och se om kamraten förstår hur man ska göra.

- 2 Skriv ett recept på en maträtt eller ett bakverk som du känner till, gärna något som du fått inspiration till under en resa.
- 3 Skriv hur man gör för att komma hem till dig. Välj om besökaren ska komma med bil, buss, tåg, cykel, eller gående och skriv instruktionen utifrån det.
- 4 Skriv en praktisk instruktion om saker man måste tänka på inför en längre resa, t.ex. att vaccinera sig, kolla försäkring, skydda sig mot inbrottstjuvar och så vidare.
- 5 För att kunna åka till vissa länder behöver man visum. Det finns information om visumregler på bland annat regeringskansliets webbplats [www.regeringen.se](http://www.regeringen.se) liksom på Migrationsverkets [www.migrationsverket.se](http://www.migrationsverket.se). Läs vad som gäller för svenska medborgare för att komma in i ett land med visumtvång. Välj ett land med visumtvång och skriv och instruera en kamrat om vad han/hon ska göra för att få visum till det landet.
- 6 Hur använder man en reseadapter?  
Skriv praktiska anvisningar hur man gör.
- 7 Hur klär man sig bäst om man ska besöka en viss plats eller ett visst land som du känner väl till? Det kan gälla besök i huvudstaden, på skolavslutningen, på en rockkonsert, på restaurang, på badstranden, på teatern ... Skriv en tydlig instruktion till en person som aldrig varit på den platsen eller i det landet.
- 8 En vän till dig har aldrig använt en GPS. Skriv instruktioner till henne/honom.



- När du är klar låter du en kamrat kommentera din text. Du läser och kommenterar också hans/hennes.
- Kommentera sådant som är typiskt för instruerande text. Ni bör i förväg komma överens om ni också ska kommentera grammatikfel, t.ex. ordföljdsfel, tempusfel, formfel eller liknande.
- Gör nödvändiga korrigeringar.
- Spara i din portfolio när du är riktigt nöjd.

Port-  
folio



## Kort repetition

I instruerande texter

- är verben ofta i imperativ
- är det viktigt att händelserna följer på varandra
- används ibland tilltalsorden *man*, *du* eller *vi* följt av verb i presens
- binds meningarna ofta ihop av ord som *och*, *sedan* och *då*.